

Erlend Trones
Stryteberg 2
5781 LOFTHUS
erlendtr@gmail.com

23. april 2023

Språkrådet
post@sprakradet.no

Høyrings svar – framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023

Eg syner til høyringsnotatet *Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023*, der Språkrådet føreslår nokre endringar i nynorsk- og bokmålsrettskrivinga. Eg har merknader til fire av punkta der, nærmare bestemt pkt. 3.1 Bøying av *hub(b)* og *spot(t)*, 3.4 substantivet *kask(j)ett*, pkt. 4 verbet *sjåast* og pkt. 5.2 normeringa av ein del ord med *hv-/kv-*.

3.1 Bøying av *hub(b)* og *spot(t)*

Eg støttar Språkrådet sitt framlegg til bøying av *hub(b)* og *spot(t)* i nynorsk og bokmål. Framlegget høver med den språklege intuisjonen min av kva som er rett, og eg trur nok mange språkbrukarar som meg vil bruka ei slik bøying spontant utan å sjekka ordboka:

hub – hubben – hubbar – hubbane

Det same bøyingsmønsteret som Språkrådet føreslår, finn ein i dag i ordet *chat(t)*, og det verkar rimeleg å innføra det same for fleire ord som t.d. *bag(g)*, *hit(t)* og *laptop* seinare. Då føreslår eg at kortordet *lab* for laboratorium òg vert teke med, der formene *laben – labar – labane* verkar merkelege.

Eg er òg samd i Språkrådet si vurdering av at det beste på sikt ville vera om desse orda òg fekk dobbeltkonsonant i ubunden form eintal, og det verkar difor rett å opna for eit regelmessig bøyingsmønster, slik at ein støttar opp om ei mogleg utvikling der desse orda kan verta vanlegare med dobbeltkonsonant i grunnforma etter kvart.

3.4 Endring i normeringa av substantivet *kask(j)ett*

Eg går imot Språkrådet sitt framlegg om å endra til skrivemåten *kasjett* i nynorsk og bokmål. Skrivemåtane i både nynorsk og bokmål bør i staden vera *kaskett* og *kaskjett*.

Språkrådet skriv fylgjande: «Ord frå fransk som blir uttala med [ʃ], får generelt skrivemåte med -sj- dersom skrivemåten blir tilpassa norsk [...]. Sjølv om uttalen av *kaskett/kaskjett* med [ʃ] ikkje har opphav i fransk, er det ingen grunn til at skrivemåten skal vere med -skj- her.» Den vurderinga er eg usamd i. Den regelmessig norvagenserte forma av ordet er *kaskett*. Når me har uttalen /-sj/ i dette ordet, er det uttrykk for ei norsk tilpassing der -ske- og -ke- i norsk vanlegvis har palatalisert uttale i trykksterke stavingar. Altso har ein hatt ei utvikling /kaskètt' / > /kasjètt'/. Det vanlege i norsk er å halda på k-en når han går over i palatal uttale. I dette ordet vil skrivemåten *kaskjett* stå i samanheng med den andre skrivemåten *kaskett*, slik ein ville venta. Systemprinsippet tilseier soleis skrivemåten *kaskjett* på sida av skrivemåten *kaskett*. (Merknad: Systemprinsippet manglar i *Retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk* frå 09.12.2021, og bør takast inn ved neste revisjon.

«Språkssystematiske omsyn» er rett nok nemnde under 7.2.1 (sjølvstendepriinsippet), men burde ha eit eige punkt. Enkeltheitspriinsippet (7.2.5) er nemleg ikkje heilt det same.

Stramleikspriinsippet (7.2.4) er elles uskjønleg slik det står i dag, sidan beskrivinga tyder på at Språkrådet ikkje har noka linje for stramleik i nynorsk. Det burde Språkrådet ha!

Sidan *kaskjett* allereie er innarbeidd i nynorskrettskrivinga, tilseier stabilitetspriinsippet (7.2.2) òg at ein vidarefører den skrivemåten i staden for å innføra ein ny skrivemåte i norsk rettskriving.

4.1 Endring i normeringa av presensforma av verbet *sjåast*

Eg går sterkt imot presensforma «*sjåast*» i verbet å *sjåast*. Dette må reknast som ei tulleform som vart brukt so mykje på spøk at nokon etter kvart byrja å tru at ho var ei reell nynorskform. Ei av dei som trudde det, var Eli Kari Gjengedal, som diverre byrja å bruka forma i vêrmeldingar på TV2. Ho har spreitt den feilaktige verbforma i mange år på fjernsynet, og dermed har forma fått større utbreiing. Men forma «*vi sjåast*» eller «*me sjåast*» bryt sterkt mot stø nynorsk språkkjensle, og ho har difor ikkje fått utbreiing i heile nynorskområdet. I Hardanger og på Voss, som eg kjenner best, er det ikkje vanleg å seia *«*me sjåast*» eller *«*me sjaoast*», for det bryt for sterkt mot den språklege intuisjonen av kva som er rett. Mitt inntrykk er at forma «*vi sjåast*» er vanlegare i Fjordane og på Sunnmøre, men i andre tradisjonelle nynorskområde er det neppe vanleg å seia noko slikt – med god grunn!

I pkt. 7.2.6 av *Retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk* står det fylgjande: «Dersom ein utvidar forma, bør den nye forma ha svært godt talemålsgrunnlag». Eg meiner at det vilkåret ikkje er oppfylt, og at «*vi sjåast*» i ein stor del av nynorskområdet er ei papirknitrande form som folk brukar i skrift fordi dei *trur* det er nynorsk, og då ofte som ei direktomsetjing av den reelt brukte bokmålsforma «*vi ses*».

I høyringsnotatet skriv Språkrådet mellom anna fylgjande: «Eit argument mot framlegget er systemomsyn. I dag er det slik at ein i nynorsk alltid kan avleie bøyinga av eit st-verb frå bøyinga av det korresponderande grunn verbet, og *sest* er da den systemrette forma i presens (jf. presensforma *ser* av grunn verbet *sjå*). Framlegget om å ta inn *sjåast* som presensform inneber innføring av eit unntak frå systemet i nynorsk når det gjeld st-verb». Dette stiller eg meg fullt bak, og eg meiner at det bør vera meir enn god nok grunn åleine til å avvise framlegget om **sjåast* som presensform. Dersom Språkrådet no set godkjent-stempelet sitt på ei slik avbragsleg form, vil det berre auka bruken i normerte tekstar, og svekkja bruken av den korrekte forma «*sest*» ytterlegare, i staden for at den forma får sjansen til å veksa fram hjå folk med stø målkjensle. Det kan føra til at andre *-ast*-former i presens av verb som ikkje er a-verb òg breier om seg. Allereie i dag er det ein tendens til at nynorskbrukarar skriv *«*finnast*», *«*kjennast*», *«*høyrast*» og *«*synast*» i presens, sjølv om dei underliggjande verba *finna*, *kjenna*, *høyra* og *syna* ikkje har *-ar*-presens. Det vil soleis kunna destabilisera bøyinga av refleksiv-formene i andre verb dersom *sjåast* vert godkjent. Skulle forma *sjåast* vera akseptabel, måtte det heitt **sjåar* i presens, men det heiter det som kjent ikkje.

Forma *sjåast* er useriøs, og ho bør ikkje takast inn i offisiell nynorsk rettskriving. Bruken i dag kan reknast som eit motefenomen, og ordforma vert truleg erstatta av noko anna om nokre år, slik at dette språklege misfosteret etter kvart hamnar på den språkhistoriske bosdyngja.

5.2 Endring i normeringa av ein del ord med *hv-/kv-*

Eg støttar fjerninga av *kv*-formene i bokmål i dei fleste av dei føreslegne orda, men eg meiner at både *hv-* og *kv-* framleis bør vera i lov i ordet *hvit/kvit* i alle samanhengar. Som nemnt i høyringsnotatet, er *kvit-* nesten einerådande i *kvitbjørn*, og i tillegg er *kvit-* brukt i fleire nemningar på planter, dyr og sopp, jf. òg namn som *Kvitekryst* og *Kvitebjørn kong Valemon*. Som de skriv: «Norma blir meir komplisert om det skal vere tillate å skrive *kvitfisk*, *kvitrev* og *kvitgran*, men ikkje *kvit*.» Det vert vanskeleg for språkbrukarane å halda greie på slike skilnader frå ord til ord, og då seier både språksystematiske prinsipp og enkelheitsprinsippet at både *hvit* og *kvit* vert vidareførde som før. Sidan både *hvit* og *kvit* har vore del av bokmålsrettskrivinga til no, er stabilitetsprinsippet òg eit argument for å halda på *hvit/kvit*. Om de held på både *hvit* og *kvit* i alle samanhengar, tilseier det naturlegvis at *hvitt/kvitt*, *hvite/kvite*, *hvitne/kvitne* og *hvitte/kvite* òg vert vidareførde uendra. Her bør brukarane sjølve få bestemma kva form dei vil bruka i kvar einskild samanheng, so får språknormerarane berre konstatere at det varierer litt frå ord til ord og frå samansetning til samansetning.

Med venleg helsing

Erlend Trones